

binjiš. Na glavi mu je laka kaciga sa sa strana, a krila (kao obično) povrh kacige, pa tako i na nogama. Na tomu je kamenu vapnenjaku (gdje je relief), vis. m. 0,47; šir. m. 0,20, izdubina vis. m. 0,67; šir. m. 0,44. Vid Vuletić-Vukasović.

Starobosanski nadpisi u Bosni i Hercegovini.

V. Viestnik God. XI. str. 50.).

LXI.

Tekst nadpisa po Dr. Ćiri Truhelki:

1. ВЪ НМЕ ОЦА Н СНА Н СВЕ-
ТОГА ДХА † СЕ ЛЕЖИ ВЛАТКО
ВЛАВНТЬ КОН НЕ МОЛШЕ
2. ИИЕДНОГА УЛОВЕКА Н (. . .
А ОБИДЕ МЛОГЕ ЗЕМЛЕ А ДОМА
ПОГНЕБЕ АЗ А ИИМЪ Н СИН Н
БРАТЬ
3. АИАНЬ . . ЗСНУЕ КАМН НЕГО
ВЪ ВОЕВОДА МНОГОШЬ С ЛЪ-
ЖИНА А БОЖНОМ ПОМОТЮ
Н КНЕЗА ПАВЛА МНЛОСТОЮ
4. КОН ЗКОПА ВЛАТКА ПОМЕНЪ
Б(о)ГА¹).

Po Vidu Vuletić-Vukasoviću:

- I) sa zapadne strane: ВЪ НМЕ ОЦА Н
s gornje strane: СНА Н СВЕГО ДХА АСЕ ЛЕЖИ ВЛАТКО
ВЛАВН
s istočne strane: ТЬ КОН НЕ МОЛШ^ε
- II) sa zapadne strane: ИИЕДНОГА УА ВКА Т^o
s gornje strane: АК МОГНА А ОБИДЕ МНОГО ЗЕМЛЕ
А ДОМА ПОГНЕБЕ АЗ

¹) Ovaj je nadpis uz *fac-simile* (nije strogo izveden) objelodanjen sadašnjom ćirilicom u „*Glasniku zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini*“ na str. 74 od Dr. Ćire Truhelke (kako gori), pa od g. Asbótha u djelu „*Bosnien und die Hercegovina, Reisebilder und Studien von Johann v. Asbóth, Wien 1888*“, te i u *Slovincu* god. 1884 (VII) br. 27. na str. 429. Usp. *Viestnik* (list Dr. Hoernesa i t. d.) god. 1886. str. 54—55.

s istočne strane: **СЕ ОСТА**

Б НИМА НИ СНА НИ БРАТА

III) sa zapadne strane: **А НАНЬ ЖСНУЄ КАМН НЕГО**

s gornje strane: **ВЪ КОЄВОДА МИОТОШЬ С ЛЪЖИЦА
БОЖНОМЪ ПОМ**

s istočne strane: **ОТЮ И КНЕЗА ПАВЛА МИЛОСТОЮ**

IV) s istočne strane: **КОИ ЖКОПА ВЛАТКА ПОМЕНЪ БГА**

Čita se:

1. V ime oca i sina i svego Dha ase leži Vlatko Vlavić, koji nemolaše
2. niednoga čovka tak mogna a obide mnogo zemle a doma pogibe az nima se osta ni s(i)na ni brata
3. a nan usiče kami negov vovoda Miotoš s Lužica božiom pomoćju i kneza Pavla Milostoj
4. koi ukopa Vlatka pomenu Bga

Ovaj je stećak s nadpisom na *Lagjevini* kod Rogatice (u Bosvi). Slova su s desne put lieve kao u zrcalu gledana, kad se knjiga okrene prama istomu.

Stećak je od vapnenjaka. U vrhu je ravan. Dug je m. 2,95; širok m. 1,12; visok m. 1,40; u zemlji je m. 0,66. Stećak je na podstavku. Podstavak je debeo izvan zemlje m. 0,37; širok m. 1,62. Na stećku nema obilježja osim nadpisa. U rieči **ВЛАКНТЬ** ono je drugo **К** ukresano naopako kao u svezi **ОВ**, al to nije. Po drugomu nadpisu ispada, da je pokojnik **ВЛАТКО ВЛАТЄВНТЬ**, a ne **ВЛАКНТЬ**, te se izgovara *Vlagjević*, jer je i sada poznato u Dubrovniku krstno ime *Vlagje*. Vojvoda se zove **МИОТОШЬ**, a ne **МИОГОШЬ**, te se to može dokazati po drugomu nadpisu u *Seljanima* (selu kod Rogatice, na putu od *Višegrada*). Tu je ukopana **ГРЪБАУА ВО(ЄВО)ДЕ МИОТОША**. (Usp. Slovinac god. 1884 (VII.) br. 21. str. 334.). *Lužine* su na nšću *Drežanke* (u Hercegovini), gdje su bili dvori *Voevode Masima i negoviju sinu* . . ., a poznato je i selo *Lužina* kod Fojnice put istoka, te je tu golem stećak i *gjedov-dô*, t. j. baština poglavice bosanske crkve. Ja sam na mjestu pročitao s *Lužica*. Zlamenite su one rieči nad crtom kao umetak: **АЗЪ НИМА НИ СНА НИ БРАТА**, a nad njima: **СЕ ОСТА**, t. j. da je sve koljeno š njime ongdje svršilo ongdje u crnu zemlju.

LXII.

Nadpis po Dr. Ciri Truhelki:

I.

ВЪ НМЕ ОЦА И СНА И СВЕТОГА

II.

1. ДХА СЕ ЛЕЖИ ВОСВОДА МНОГОШЬ СВОИМЪ
2. КОН МЪ ПОСЛАЖИ ЖИВЪ А МРТВА ПОБНАЖИ БОЖЮМЪ
3. И ПРАВИ ВОСВОДА МНОГОШЬ И МНОГО О МОЕ РЪ
4. ОГЪ НЕБИ МРТВА НИ КРИВО ЖБИТЬ

III.

1. (С)ИНОМ СТЕПКОМЪ СВОМЪ
2. ПОМОЮ И КНЕЗА ПАВА МНОСТНО
3. КЕ НА ЗЕМАН БИ НИК

IV.

1. ГДИЪ ВЛАТЪ ВЛАКВИТЪ КОНЪ НОГЪ
2. АИ СЕ КОПАТЕ НА ПАСЕ . . ТОМЪ¹⁾

Po Vidu Vuletić-Vukasoviću:

- I) Sa zapadne strane: † ВЪ НМЕ ОЦА И СНА И СВЕТО
s donje strane: (ГА) ДХА СЕ ЛЕЖИ ВОСВОДА МНОГОШЬ
СВОИМЪ
s istočne strane: (С)ИНОМЪ СТЕПКОМЪ СВОМЪ
s gornje strane: ГДИЪ ВЛАТЪ ВЛАКВИТЪ КОНЪ НОГЪ
- II) s donje strane: КОН МЪ ПОСЛАЖИ ЖИВЪ А МРТВА ПОБНАЖИ
БОЖИМЪ
s istočne strane: (И)ОМОЮ И КНЕЗА ПАВА МНОСТНО
s gornje strane: АИ СЕ КОПАТЕ НА ПАСЕТОМЪ
- III) s donje strane: И ПРАВИ ВОСВОДА МНОГОШЬ И МНОГО О
МОЕ РЪ
s istočne strane: КЕ НА ЗЕМАН БИ А Ъ НИ ОИЕНИК
s donje strane: ОНЪ НЕБИ МРТВЪ НЕХ ГА ЖБИТ

¹⁾ Ovaj je nadpis uz neke nedostatke prije objelodanjen u „Glasniku zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini“ na str. 76 od Dr. Cire Truhelke (kako gori), pa od g. Asbótha u djelu „Bosnien und die Hercegovina, Reisebilder und Studien von Johann v. Asbóth, Wien 1888“, te i u *Slovincu* god. 1881 (IV.) br. 3, str. 45 i god. (u Slovincu) 1884 (VII) br. 28 na str. 446.

Čita se:

1. † V ime tca i sna i sveto(ga) Dha se leži voevoda Miotoš, svojim (s)inom Stjepkom svomu gdnu Vlatku Vlagjeviću kon nogu
2. koi mu posluži živu a mrtva pobiliži božim (?) pomoćju i kneza Pavla milostiju aise kopaite na plemenitom
3. i pravi voevoda Miotoš i mnogo o moe ruke na zemli bi a
^t
 ja ni oenenik on nebi mrtv neh ga ubit
^p

I ovaj je stećak s nadpisom na *Lagjevini* kod Rogatice (u Bosni). Stećak je od vapnenjaka poput ploče. Dug je m. 2,64; šir. m. 1,70; visok m. 1,07, t. j. s podstavkom je izmjerena visina. Podstavak je visok m. 0,36; širok m. 0,18. Na stećku nema nikakva obilježja osim nadpisa. U prvomu su nadpisu slova s desne put lieve, a u ovomu su udarena pravilno, al rek bi, da su od iste ruke, tako su slični potezi. Ono je pisano navlaš s desne put lieve, da bude nadpis kao kakva zagonetka. Sličan je nadpis na *Gorici* kod Stoca (u Hercegovini), biva slova su preokrenuta na različit način. U rieči **БОЖИМЪ** propušteno je **О**, a **ПЛЕМЕТОМЪ** je skraćeno, te se ima popuniti **ПЛЕМЕНИТОМЪ** (t. j. zemljištu, biva *plemenitoj baštini*). Rieč je **ПОБНАНЖИ** od **БНАНГЪ**, t. j. *postavi biljeg* (stećak, kamen i t. d). Rieč **ОПЕНЕННИК** se može usporediti sa današnjijem *opna* i *opanak* (Vidji Korieni Gj. Daničića na str. 281), te znači: a ja nijesam bio dostojan, da budem ni njegov *podplat* (t. j. od crevalja). Rieč **НЕСХ** je mješte **НЕСГО**, te rek bi pogrešno ukresana, kao i **НСКЪ** (Usp. »Рјечник Ђ. Даничића« na str. 136).

LXIII.

1. МЦА МАРТА АИ ПРЪСТАВИ СЕ (U svezi МЦ, АР, ПР, АВ).
2. РАБА БЖНА МРНЪ А ЗОВМЪ ДВЦА ПНА (U sv. АВ, АБ, МР, МЪ).
3. ДАБИЖВА ПОДРЪЖНЕ (ВА U sv. АВ, АП).
4. МЪ , S X A O
^T

Čita se:

1. Mca Marta 11 prjestavi se
2. raba bžia Mrija a zovm dvca popa
3. Dabižva podružie va
4. lje 6639 (po Hr. 1131).
^t

Za rieč ДѢВЦА usp. *Рјечник из књижевних старина српских* написао Б. Даничић, на стр. 325, те значи *virguncula*. У spomenutome је рјечнику *Dabiživ*, те га се може успоредити са ДАБИЖВА = Dabiša(?). За rieч ПОДРЪЖИЕ usp. spomenuti рјечник на стр. 355 под ПОДРОЖИЕ = *conjux*.

Овај је spomenik на *Vidoštaku* код Stôca (у Hercegovini). Nadpis је био objelodanjen god. 1884 у *Viestniku* на стр. 75—76, ал је била pogriešena година, што је најглавније, па и двије rieči pogrešno су штапане. Istи је nadpis штапан god. 1871 у »Гласнику Српског ученог друштва« у sv. XXIX (staroga reda) на стр. 186—187, ал dakako уз неколико знатнијех pogrešaka. Овај је nadpis од велике zlamenitosti, јер спада најстаријој нашој доби

LXIV.

ПЕРА МАТЕР ФРА ШН
МЪНО□А КОНА ЗАСПА Ж
ГОСПОДИНЪ
НА 1779

Cita se: Pera mater fra Ši-
munova koja zaspа u
gospodinu
na 1779

Овај је nadpis udaren на kamen var. vis. m. 0,78; šir. m. 0,37; debeo m. 0,20. На kamenu је oskočen krst visok m. 0,49; у perima му m. 0,36. Овај је kamen donešen из Banje Luke, а сада је у avliji Sime Dugjerovića у Sarajevu. Svoјina је g. Milutina Kukuljevića-Sakcinskoga. Nadpis је primjer fratarske bosančice, која је slična poljičkoј, те би koristilo, да се štampa и facsimile.

LXV.

1. ИЗЪВОЛЕНІЕ · ОЦА · И ПОСПИШЕНІЕ, СНА · И САВРЪШЕНІЕ ≈ СТАГО ДЪХА.
2. БОЖЕ · СТАНИ · ХРАМЪ · БЛАГОВЪЩЕНІЕ ПОПИСАСЪ · И СА КРЪШН СЕ · · ·
3. МЕСЕЦА · МАЙЪ · Ё · ДАНЬ · ВА ЛЕТО · З Р ЗІ: ПОВЕЛЪНІЕМ · ЕРМОНАХА:.
4. ИГЪМНА · САВЪ · ПОТРЪДН · СІЕ · ПИСАНІЕ ≈ ТЕРМНА · МАЖН = І ПААТІ · БЪ · ДА ГА П — У sv. prvo АГ у ДА ГА.

Cita se:

1. Izvoleniē . ōca . i pospišeniē , sina . i savršjenje = stago Duha
2. Bože . stavni . hram . Blagovještenie popisje . i savrši se . .
3. Meseca . Maija . 5 . dan . va leto . 7117 (t. j. po Hr. 1609) . : .
poveljeniem . ermonaha . :
4. Igumna . Sava : potruđi . sje . pisanje = jermona . Maxi = j
platj . B . da ga p̄ (t. j. Bog da ga . prosti) .

Ovaj je nadpis u Žitomišljicu (u Hercegovini, kod Mostara) unutra nad vratima crkve onoga čuvenoga manastjera. Nadpis je liepo popisano, te je u dulj. m. 0,86; vis. m. 0,15. Ovo je slavna zadužbina Miloradovića, te i danas na daleko se čuje radi dragocienijeh knjiga, crkvenoga posudja i t. d. Usporedi opis i popise od N. Dučića u *Magazinu srpsko-dalmat.* od god. 1861 str. 51.

LXVI.

МИРОСАВ (u sv. КР) СНАХА

U crkvi je u Žitomišljicu bila na zidu, s lieve strane vrata, slika *Mirosava Miloradovića*. Živopis je po crkvi počeo strašno opadati radi vlage, pa su jeromonasi ponovili crkvu, i tako je nestalo toga drevnoga živopisa, te i spomenute slike. Po sreći je činio starešina manastjera fotografati, te se tako u biblioteci barem uzdržala fotografija i neka nova uljena slika, što ju je, doduše slabo, naslikao nekakav slikar iz Makarske. Miloradović (po fotografiji) kao, da drži na ruci (kao *klitor*) žitomišljicu crkvu. U pokorničkoj je dugoj dolami. Na glavi mu je kao *okrugli klobuk ili kalpak*¹⁾, a to u znak pokore. Mirosav je u položaju, da *prilaga priloge crkvi*. Uz sliku je s gornje strane udaren spomenuti nadpis, te mi nije poznato, jeli još štogod bilo uz klitorovo ime i naslov mu. Vj. Klaić u djelu *Bosna na str. 203* piše o Mirosavu: »Liepi i prostri samostan²⁾ ovaj sagradio je god. 1585. hercegovački spahija

¹⁾ Ovakijeh je okruglijeh kalpaka i na starobosanskijem stećcima, te jih nevješti ljudi zovu *galičkijem*, a spominju se i u pjesmi.

²⁾ U manastjeru je u Žitomišljicu dosta drevnijeh knjiga, te se većinom čuvaju u crkvi, pa bi bilo sgodno, da se i one prenesu u biblioteku. U biblioteci se čuvaju dragocieni predmeti, te ima dosta i knjiga. Ovgdje mi je uzgrede spomenuti sljedeće stvari: a) Sbirka krasnijeh drevnijeh krstova. b) Vladičeska štaka spletena od srme. c) Golem rog od jelena. Po prilici je dug m. 1,50. Iskopali su ga u Popovu (u Hercegovini) iz

Miroslav Miloradović, te ga je nadario mnogimi zemljama, i izhodio u turskoga cara potvrdu svojih zadužbina. Kasnije podje isti Miloradović u Rusiju, gdje je porodica njegova stekla velikih zasluga i imetka. Najstarije je prezime Miloradovićima *Hrabreni*, a to je zabilježeno u *Opštaku na Zavali* (u Popovu) i u prvoj, biva najstarijoj, zadužbini Miloradovića na *Ošenićima* (kod Stôca, u Hercegovini), gdje su *Hrabrenovi stolovi* i *Hrabrenov greb* pred crkvom.

LVVII.

S lijeve strane:

Čita se:

Maistora Vukašina
ot manas(ti)ra
Rahovice

Ovaj je nadpis sprieda na četverouglastu pilovu (pilastru). S desne je i s lijeve krsta, prama perima, po cviet od četiri listka, pa opeta dva uniže ispod rečenijeh. Na pilovu, na podvratniku kapitela, su s desne i s lijeve po dvije jabuke, a poviše njih kao po dva pupka skupa skopčana. Na svakoj je čošci pilova po golema kruška, biva u sve četiri. Na lievoj je strani pilova:

ВЪ ЛѢТО ꙗ̄ ꙗ̄ ꙗ̄ ꙗ̄ | Čita se: V ljeta 7217 (po Hr. 1709)
ПОСТАВИШЕ СЕ | postaviše se
СН ~ СТМН | sji ~ stlpi

Ono sam drugo ꙗ̄ uzeo kako С (200) jer, kad bi ga se uzelo kako П (100), onda bi bilo 7117 (t. j. po Hr. 1609), biva prije sto godina. Od prvoga su mnenja i jeromonasi u Žitomišljicu, biva, da su oni *stlpi* iz novije dobi. Tako je *majstor Vukašin od munastjera Rakovice* živio u početku XVIII v.

duboke jame. d) Kalpak od gvoždja. Visok je m. 0,30. e) Nadramenice od gvoždja. f) Nadlaktice (po dvije) od gvoždja. g) Bakrač (drevna posuda za kuhanje od mjedi). Ova su četiri posljednja predmeta iz pećine više Zatona blizu Bune (kod Mostara, u Hercegovini). Spomenuta je pećina u brdu, te se ispred nje svalio kamen, pa su se tako tu našla četiri spomenuta predmeta, koja zaslužuju osobitu pažnju radi primitivnoga oblika, te je željeti, da se potanko prouče. (Predmeti su bez dvojbe iz željezne dobe. — Ured.).

Ovdje mi je opeta napomenuti, da su pilovi četverouglasti, a to radi obilježja, jer je na stranama simboličkih znakova kao i na starobosanskim stećcima, te su s toga ovi žitomišljčki pilovi i zlameniti.

Prvi je pilov (na njemu je nadpis) straga narešen sa sedam koncentričkih zvijezda spojenijeh u kolobaru. Svaka zvijezda ima po šest zraka. Kod opisanoga je kolobara, s desne i s lijeve, po kolobarić koncentričkih zvijezda od tri zrake. Spomenuta su dva kolobarića u viencu od zraka, t. j. svaki pojedini. S lijeve je strane stupa kolobar od trinaest koncentričnih ruža, te izgleda poput krsta. Oko kolobara je, s desne i s lijeve, po golemu ružu, te se svršuje kao u krst, a krst je u dnu spojen za opisani kolobar presječijem viencem. Nadstupina je vis. m. 0,26; šir. u vrhu m. 0,60. Podstupina je (bez podstavne je ploče) vis. m. 0,30; šir. m. 0,61.

Na drugomu je pilovu sprieda čovjek. Zapeo je strielu za tetivu. Oko glave mu je samurli-kapa poput torca. Za kapom mu je šest perjanica. Na junaka je napala zvier, t. j. izplazila je jezik, a zakovrcala rep, te nahrupila prama junaku. Opeta prama junaku leti s kraja put lijeve strane grabežljiva ptica, te se spustila, kao, da će slećeti. Na svakoj je čošci pilova po cviet usadjen u grastu, t. j. u sve su četiri. Svaki je cviet na tri listka, te se nije dobro razpupčio. Na desnoj je strani pilova jelen put desne, a naniže ispod njega put lijeve ovca. U istomu je redu jelen na mjestu. Ovca ostaje prvomu jelenu s lijeve. Straga je na pilovu u lievomu kutu kao sokô okrenut put lijeve, a s desne je strane, u gornjemu dielu, golubica okrenuta, s protivne strane, t. j. put desne. U dnu, t. j. uniže, s lijeve strane pješi jelen put desne. Na lievomu je polju (strani) dostignuo, s desne strane, sokô golubicu, te se vrenuo ispod nje, pa se izvratio i hoće, da je pandžama (noktima) prikolje. Malo naniže huće se sokô (krunica mu je, t. j. perjanica na glavi) za golubicom, a golubica se udaljila. Sve su ptice sklopjenijeh krila. Kod ovoga je obilježja naprieda (u više) pas dostigao zeca (zec bježi put desne), te hoće, da ga prihvati za hrbat. Pas je zakovrcana repa, produljasta tiela, a oko vrata mu ogrlica, te je zaključiti, da je hrt. Ispod psa, put desne, bježi životinja kao lisica. Nadstupina je visoka m. 0,27 $\frac{1}{2}$: šir. m. 0,61. Podstupina (podstavna joj je ploča utonuta u zemlju) vis. m. 0,30; šir. m. 0,61. Nadstupine sam mjerio bez vienaca. Pilovi su od vapnenjaka. Ovo simboličko obilježje usporedi s obilježjem na stećku na Brot-

nicama, u Konavlima (V. Viestnik, 1887 str. 90—92). Zasluđuje, da se narišu ovi pilovi, jer imaju osobit starobosanski tip.

LXVIII.

1. † СІА ПЕТІХЛЕБНИЦА МОНАСТІРА (u sv. ТН, НИ, ТНР.)
ЖИТОМНСАНТЬ ОКОВАСЕ НАСТО
2. ІАНИЕМЪ ХАХИ ІЕРЕМНЕ ІЕРМОНАХА (u sv. ІАН, МЪ, МН)
ТОЄЖДЕ ОБИТЕЛЬ
3. ІКОГ ДА БЕШЕ ѿ САРАЄВЪ ПУТНИКЪ (u sv. ІК, АР, ІІК)
И : БИСТЪ ЦЕНОЮ : ІД : U sv. НБ
4. АСПРН ЛѢТО РО ХВА : А Х П Д : (u sv. ПРН)

ѿ МЕСЪ САРАЄВЪ

Čita se:

1. † Sja petihlebnica monastira Žitomislić okova se nasto
2. janjem hadži Jeremie jermonaha toezde obitel
3. ikog da beše u Saraevu putnik i bist cenouju : 14 :
4. aspri ljeto ro Hvs : 1684 : u mesu Saraevu

Ovaj je nadpis na srebrnoj petohljebnici. Nadpis teče naokolo petohljebnice. Promjer joj je m. 0,25; a na gornjoj česti promj. m. 0,14. Ovgdje mi je uzgrede spomenuti tri krasne čaše izradjene majstorski u filigrani. Oko čaša su svetitelji, te je djelo od XVII v. Sada je u crkvi u Žitomišljicu. Vid Vuletić-Vukasović.

K r i t i k a.

(Nastavak. Vidi str. 50).

Meni je nepoznato, rad njegove skupoće i rad moje daljine od znanstvenijeh središta, omašno i zlamenito djelo F. Laya o jugoslavenskiem uresima narodnog domaćeg i umjetnog obrta, ali g. Buliću imalo je biti svakako poznato i stojati mu pri ruci u obragjivanju ove česti njegove rasprave. Naš narod, kao što je u pričama i pjesmama sačuvao uspomenu prvobitnijeh svojijeh vjerskiijeh osvjedochenja, drevnijeh svojijeh junaka i povjesničkijeh dogagjaja, tako je još mnogo bolje i jasnije na svojoj nepromjenjenoj nošnji, na ćilima, torbama, na sviralama, preslicama, vretenima, na pokujstvu i na ostalijem predmetima, što su u odnosaju sa domaćijem životom, sačuvao motive svoje bogate ornamentike. Tijeh motiva cijenim, da će biti krasan bir u Layevoj knjizi, pa mislim, da se nebi snjelo ništa da piše ob ornamentici našega naroda bez pomoći toga djela, koje bi trebalo da bude temeljem i ishodištem za dalnje istraživanje i za prikupljanje nova gradiva iste struke. Počeci kulturnoga razvika kod svijeh